T.C.
Sakarya Üniversitesi
XI. ULUSLARARASI DİL - YAZIN - DEYİŞBİLİM SEMPOZYUMU

13-14 Ekim 2011
Bildiri Kitabı

"Gönüllülük ve Hoşgörü"

XIth International Language - Literature And Stylistics Symposium
13-14 October 2011

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ

Kapak Tasarım
Onur ÇALIK

Editörler
İlyas ÖZTÜRK – Filiz ŞAN – Elif AKKAN
Ş. Kürşad KOCA – Şaban KÖKTÜRK

II

E-ISBN 978-605-4735-49-5
II. Cilt - Volume II

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ

XI. ULUSLARARASI DİL – YAZIN – DEYİŞBİLİM SEMPOZYUMU (GÖNÜLLÜLÜK VE HOŞGÖRÜ)
(13 – 14 EKİM 2011)

Editörler

İlyas ÖZTÜRK – Filiz ŞAN – Elif AKKAN
S. Kürşad KOCA – Şaban KÖKTÜRK

E-ISBN 978-605-4735-49-5

Yayın Yeri: Sakarya Üniversitesi
Yayın Türü: Elektronik
Yayın Tarihi: Ocak 2015

E-ISBN 978-605-4735-49-5

SUNUŞ ve TEŞEKKÜR

UNESCO'nun "Gönüllülük Yılı" olarak ilan ettiği 2011 yılında Sakarya Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen XI. Uluslararası Dil – Yazın – Deyişbilim Sempozyumunda dil, yazın, kültür, kültürlerarasılık, eğitim, deyişbilim ve çeviri alanlarında bilimsel araştırma, bilgi toplumu oluşturma, bilimsel çalışmalarda "gönüllülük" ve "hoşgörüye" önem verdik.

Yine bu Sempozyumda, gerek Türk dilinde, gerekse yabancı dillerde çalışma yapan değerli bilim insanlarını, hem bir araya getirmeyi, hem de farklı dillere ve farklı yazınlara özgü, özgün çalışmalarla ve yeniliklerle bilim yaşamımıza katkı sağlamayı amaçladık.

Gönüllü faaliyetler, bireylerin topluma değerli katkılarda bulunmasını sağlar. Gönüllü faaliyetler, sivil toplum katılımını ve sosyal uyumu artırmakta, ayrıca gönüllü bireylere öğrenme fırsatı vermektedir.

Avrupa'da 2011 yılının gönüllü faaliyetlerinin yaygınlaştırılmasına adanması fikrinin, Avrupa Parlamentosu ile Bakanlar Konseyi tarafından güçlü bir şekilde desteklenmiş olması bizim için de memnuniyet verici olmuştur.

Bu bağlamda, Türkiye'den ve yurtdışından Sempozyuma katılan değerli araştırmacıları, yazarları ve bilim insanlarını "gönüllülük" ve "hoşgörü" içerisinde ağırlamış olmaktan dolayı şahsım ve Sakarya Üniversitesi ailesi adına memnuniyetimi ifade etmek isterim.

Sempozyum boyunca başta Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü olmak üzere Sakarya Büyükşehir Belediyesi'ne, Adapazarı Belediyesi'ne, Serdivan Belediyesi'ne, Sakarya Aydınlar Ocağı'na, Nexoff firmasına, Türk dili söz konusu olduğunda desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve Sempozyum kitabının redaksiyonunu yaptıran Türk Dil Kurumuna ve Sempozyum boyunca emeği geçen Sakarya Üniversitesi personeline kendim ve düzenleme kurulu adına teşekkür ederim. Bildiri kitabının basımının, elimizde olmayan nedenlerle gecikmesinden dolayı, tüm katılımcıların anlayış göstermelerini bekler çalışmalarında başarılar dilerim.

Prof. Dr. İlyas ÖZTÜRK
Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı
2015

E-ISBN 978-605-4735-49-5

ONURSAL BAŞKAN
Prof. Dr. Muzaffer ELMAS

ONUR KURULU
Prof. Dr. Gertrude DURUSOY
Prof. Dr. Gürsel AYTAÇ
Prof. Dr. Nilüfer KURUYAZICI
Prof. Dr. Orhan OKAY
Prof. Dr. Selçuk ÜNLÜ
Prof. Dr. Ünsal ÖZÜNLÜ
Prof. Dr. Şara SAYIN

DÜZENLEME KURULU
Prof. Dr. İlyas ÖZTÜRK (Başkan)
Prof. Dr. M. Mehdi ERGÜZEL
Doç. Dr. İsmail GÜLEÇ
Doç. Dr. Yılmaz DAŞCIOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Mustafa ALTUN
Arş. Gör. Filiz ŞAN
Arş. Gör. Selçuk Kürşad KOCA

YÜRÜTME KURULU ve SEKRETARYA
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ERSOY
Yrd. Doç. Dr. Şaban KÖKTÜRK
Okt. Elif AKKAN
Okt. E.Şule ERTÜRK
Okt. Hürdünya AYDEMİR
Okt. Okan KOÇ
Okt. Özlem CEVHER
Arş. Gör. Arzu YILDIRIM
Arş. Gör. Ayşe AYDIN
Arş. Gör. Emine ATMACA
Arş. Gör. Esra KİRİK
Arş. Gör. Kaan YILMAZ
Arş. Gör. Nesrin ŞEVİK
Arş. Gör. Nurseli Gamze KORKMAZ
Arş. Gör. Orhan KAPLAN

E-ISBN 978-605-4735-49-5

BİLİMSEL DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Abdullah UÇMAN (Mimar Sinan Üniversitesi)
Prof. Dr. Binnaz BAYTEKİN (Sakarya Üniversitesi)
Prof. Dr. Erman ARTUN (Çukurova Üniversitesi)
Prof. Dr. Fatih ANDI (Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi)
Prof. Dr. Hakan POYRAZ (Sakarya Üniversitesi)
Prof. Dr. Hasan AKAY (Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi)
Prof. Dr. Hayati DEVELİ (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Işın Bengi ÖNER (Boğaziçi Üniversitesi)
Prof. Dr. İskender PALA (Uşak Üniversitesi)
Prof. Dr. Kâzım YETİŞ (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa ÖZKAN (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Muhammet YELTEN (Arel Üniversitesi)
Prof. Dr. Nedret Kuran BURÇOĞLU (Yeditepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Nilüfer TAPAN (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Ömür CEYLAN (Kültür Üniversitesi)
Prof. Dr. Rahmi KARAKUŞ (Sakarya Üniversitesi)
Prof. Dr. Sabahattin KÜÇÜK (Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi)
Prof. Dr. Sebahat DENİZ (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Sakine ERUZ (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Sumru ÖZSOY (Boğaziçi Üniversitesi)
Prof. Dr. Şeyda OZİL (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Şükrü Haluk AKALIN (Türk Dil Kurumu)
Prof. Dr. Tülin POLAT (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Tuğrul İNAL (Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Turgay KURULTAY (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Vahit TÜRK (Sakarya Üniversitesi)
Doç. Dr. Aymil DOĞAN (Hacettepe Üniversitesi)

E-ISBN 978-605-4735-49-5

Doç. Dr. Ayşe Nihal AKBULUT (İstanbul Üniversitesi)

Doç. Dr. Mine YAZICI (İstanbul Üniversitesi)

Doç. Dr. Recep AKAY (Sakarya Üniversitesi)

Doç. Dr. Türker EROĞLU (Sakarya Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Laurent MIGNON (Oxford Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Yavuz KOKTAN(Sakarya Üniversitesi)

E-ISBN 978-605-4735-49-5

İçindekiler

Leyla COŞAN - REFORMASYON DÖNEMİNDE ALMANYA'DA YEME VE İÇMEDE İFRAT İLE MÜCADELE VE BUNUN TÜRKLERLE KARŞILAŞTIRILMASI 5

M.Mehdi ERGÜZEL, Özlem YAHŞİ CEVHER - ÇINAR KELİMESİNİN ETİMOLOJİK ARAŞTIRMASI 18

M. Mehdi ERGÜZEL, Özlem Y. CEVHER - PEYAMİ SAFA'NIN SÖZVARLIĞI ÜZERİNE BAZI TESPİTLER 25

Melda KESER - ARTHUR SCHNITZLER'İN ESERLERİNDE İLLÜZYON MOTİFİ 35

Meryem DEMİR - BİR ÜTOPYA ARAYIŞI ALİ KEMAL'İN *FETRET* ROMANI VE ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ 51

Muharrem TOSUN, Serhat ARSLAN - ÇEVİRİ ALANINDA KURAM-UYGULAMA İLİŞKİSİNE YENİ BİR BAKIŞ AÇISI: "*KURAM – UYGULAMA İLİŞKİSİ Mİ? KURAM – PRATİK İLİŞKİSİ Mİ?"* 63

Mülkiye ATÇA - SEVİM BURAK'IN *YANIK SARAYLAR*'INDA BAŞKALDIRAN DİL: MİNÖR EDEBİYAT AÇISINDAN BİR OKUMA 77

Nurcan ANKAY - TANZİMAT ROMANINDA KÖTÜCÜL VE KURBAN KADIN: BERNA MORAN'IN YAKLAŞIMI 87

Nurcan DELEN KARAAĞAÇ - QUELQUES OBSERVATIONS SUR L'ACQUISITION DU FRANÇAIS CHEZ LES ÉTUDIANTS TURCS 92

Nurhan ULUÇ - WOLFGANG BORCHERT VE ORHAN KEMAL'DE 'EKMEK' 101

Nurseli Gamze KORKMAZ - "GEÇİT"TE ÇOKSESLİLİK: ANLATICI VE GERÇEKLİK SORUNSALI 108

Okan KOÇ - "ÂH YAZILI HAFİF EBRÛ"DA METİNLERARASI İLİŞKİLER 116

Olcay ERÇÖÇEN - GİYİMDE SAKLI DİL 126

Orhan HANBAY İLKÖĞRETİM 4. VE 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNDE OKUMA HIZI İLE DERSLERDEKİ BAŞARI ARASINDAKİ İLİŞKİ141

E-ISBN 978-605-4735-49-5

Osman ARICAN - KIRGIZ ŞİİRİNİN STİLİSTİK HUSUSİYETLERİ ÜZERİNE 146

Ozan Erdem GÜZEL - ÇEVİRİBİLİMİN DİSİPLİNLERARASILIKLA İMTİHANI 154

Ömür Zehra YILMAZ - ÂMÂK-I HAYAL'IN ARKETİPSEL AÇIDAN BİR İNCELEME DENEMESİ 165

Pelin EKŞİ - ATTİLA İLHAN ŞİİRİNDE ÖRTMECE 177

Pınar GÜZELYÜREK ÇELİK - HABİL İLE KABİL MİTİNİN VİCTOR HUGO VE LECONTE DE LISLE'İN YAPITLARINA YANSIMASI 186

Reyhan ÇELİK - AYN RAND'IN "YAŞAMAK İSTİYORUM" ROMANINA EDEBİYAT SOSYOLOJİSİ AÇISINDAN BİR YAKLAŞIM 195

Sadriye GÜNEŞ - TOTALİTER DİL ÖRNEĞİ OLARAK SOVYET DÖNEMİ RUSÇASI VE ÖZELLİKLERİ 203

Safiye GENÇ - GESTALTBEZOGENE ÖKONOMIE IN BILINGUALEN GESPRÄCHEN 214

Sakine KARACA - OĞUZ ATAY'IN UNUTULAN ADLI ÖYKÜSÜNDE TAVAN ARASINDA UNUTULAN ANİMUS 227

Salih SAVAŞ - NÂBÎ DÎVÂNINDA GEÇEN EŞ ANLAMLI KELİMELER 235

Selda GÜREL - HÂLİD ZİYA UŞAKLIGİL'İN *MÂÎ VE SİYAH* ROMANINI *RENK VE TASVİR İLİŞKİSİ* BAĞLAMINDA YENİDEN OKUMAK 242

Selim YILMAZ - COMPRENDRE LE NATURALISME D'EMILE ZOLA À TRAVERS «THÉRÈSE RAQUIN» 259

Serhat DEMİREL - ZİYA OSMAN SABA'NIN "HER AKŞAMKİ YOLUMDA" ŞİİRİNE METİNLERARASI BİR BAKIŞ 269

Sevcan YILMAZ - *KADIN YOLU* DERGİSİNİN ÇEVİRİYAZIMININ TOPLUMSAL BELLEĞE KATKISI 277

Sevil ONARAN - TARİH İLE AİLE ROMANININ İLİŞKİSİ: ZÜLFÜ LİVANELİ'NİN "SERENAD" ROMANINDA SERGİLENEN GEÇMİŞ VE BELLEK 292

E-ISBN 978-605-4735-49-5

Sueda ÖZBENT - JAKOBSONS ANSICHTEN IM LICHTE DER NEUEREN ÜBERSETZUNGSTHEORIEN 304

Sümeyye KÖKSAL - *BİLGE KARASU'NUN* AVINDAN EL ALAN *HİKÂYESİ ÜZERİNE ARKETİPSEL BİR* OKUMA 317

Şenay KIRGIZ KARAK - DİSİPLİNLERARASILIK BAĞLAMDA BİR MEKÂN ÖRNEĞİ: ATLANTİS 326

Şerife C. DOĞAN - MAKRO VE MİKRO DÜZLEMDE METİN VE KÜLTÜR İLİŞKİSİ 336

Tamilla ALİYEVA - KOLOMBİYALI YAZAR G.G. MARQUEZ'İN "BALTASAR'IN HAYATINDA UNUTULMAZ GÜN" ESERİNDE KİŞİLER-ANLATICILAR ARACILIĞI İLE İNSANLARIN İÇSEL ÖZELLİKLERİNİN ELE ALINMASI 343

Tevfik SÜTÇÜ - GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE EDEBİYAT DERS PLANLARINDA VE KİTAPLARINDA YAHYA KEMAL 352

Tilda SAYDI - YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE AKSİYONEL (EYLEMSEL) YAKLAŞIM VE ÖZELLİKLERİ 370

Tufan ÇÖTOK - DOSTOYEVSKİ ROMANCILIĞINDA VAROLUŞÇULUK: YERALTINDAN NOTLAR ÖRNEĞİ 380

Turgut GÜMÜŞOĞLU, Marie MEIHSNER - EINE KONTRASTIVE UNTERSUCHUNG TÜRKISCHER UND DEUTSCHER PHRASEOLOGISMEN IN HINBLICK AUF SPRACHWISSENSCHAFTLICHE ASPEKTE 385

Tülin POLAT, Talat Fatih ULUÇ - İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİNDE ALMANCA ÖĞRETMENLERİNİN YETİŞTİRİM SÜRECİNDE DİLSEL YETERLİK SORUNSALI 399

Ünsal ÖZÜNLÜ - DEYİŞ TÜRLERİNE YENİDEN BİR BAKIŞ 414

Veysel LİDAR - IVAN GONÇAROV'UN *OBLOMOV* VE YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU'NUN *KİRALIK KONAK* ADLI ESERLERİNDE DOĞU – BATI İKİLEMİNİN İRDELENMESİ 433

Yaprak Türkân YÜCELSİN TAŞ - COMMENT INTEGRER LES TICE EN CLASSE DE LANGUE? 443

Yıldız KANLIÖZ - YABANCI DİL OLARAK ALMANCA ÖĞRETİMİNDE DUYMA-ANLAMA BECERİSİ 449

E-ISBN 978-605-4735-49-5

Yusuf ŞAHİN - ÖĞRENCİLERİN SÖZLÜ ANLATIM BECERİLERİNDE GÖZLENEN SORUNLARIN FİZYOLOJİK, PSİKOLOJİK VE SOSYOLOJİK BOYUTLARI 463

Zafer KIZIKLI - EL-HALÎL B. AHMED EL-FERÂHÎDÎ VE ARAP DİLİNDEKİ YERİ 476

Zennube ŞAHİN YILMAZ - ARTHUR SCHNITZLER'İN "FRÄULEIN ELSE" VE HALİD ZİYA UŞAKLIGİL'İN "AŞK-I MEMNÛ" ADLI ESERİNDE BATILILAŞMA VE DEKADENZ BELİRTİLERİ 488

XI. Uluslararası Dil – Yazın – Deyişbilim Sempozyumu (Gönüllülük ve Hoşgörü)
13 – 14 Ekim 2011
2. Cilt
E-ISBN 978-605-4735-49-5

TOTALİTER DİL ÖRNEĞİ OLARAK SOVYET DÖNEMİ RUSÇASI VE ÖZELLİKLERİ

Sadriye GÜNEŞ*

ÖZET

Yapılan tanımlarda "totaliter dil" kavramı, toplum hayatının tüm alanlarını kontrol altına alan totaliter devletin sınırları içerisinde işlevsel kılınmış dil olarak açıklanmaktadır. 1917 Rus Devrimi'nden sonra kurulmuş ve 70 yıldan fazla sürmüş olan Sovyet komünist rejiminin özgünlüğü, dilin de aralarında yer aldığı birçok bileşenden meydana gelir. Bu dönemde ortaya çıkmış olan Rus dilinin "Sovyetleştirilmesi" olgusu, başından itibaren gerek Rus, gerekse yabancı dilbilimcilerin ilgisini çekmiş ve araştırmalarına konu olmuştur. Yeni sözcükler, metinler ve sosyal iletişim biçimleri ile desteklenen yeni söylemler Sovyet ideolojisine hizmet etmiştir. Sovyet döneminde dil alanında en fazla yenilikler yapısal ve iletişimsel-göstergebilimsel alanlarında görülmüştür. Yapısal değişiklikler sözcük oluşturmaya, iletişimsel-göstergebilimsel değişiklikler ise biçembilimsel ve dilsel-bilişsel alanlara yansımıştır. Felsefe, din ve hukuk gibi alanların sözvarlığı içerisinde yer alan sözcüklerin ve sözcük öbeklerinin siyasallaşması da söz konusu döneme özgü bir süreçtir. Sovyet dönemi Rusçası, dil tarihi, dil öğretimi, çeviri ve özellikle de dil ve siyaset ilişkisi açısından önemli bir konudur. Bu nedenle bu çalışmada, birçok dilbilimcinin "totaliter dil" ya da "yeni dil" olarak da tanımladığı Sovyet dönemi Rusçasının özellikleri, oluşumunda rol oynayan etkenler, totaliter/anti-totaliter eksenindeki ikidillilik olgusu ve totaliter dile karşı tepki biçimleri kısaca ele alınacaktır.

Anahtar sözcükler: *totaliter dil, Sovyet dönemi Rusçası*

1. Giriş

"Totaliter dil" kavramı, toplum hayatının tüm alanlarını kontrol altına alan totaliter devletin sınırları içerisinde işlevsel kılınmış dil olarak açıklanmaktadır[1]. İnsanı değiştirmeye, dönüştürmeye karar vermiş olan bir devletin elinde dil en önemli ve en büyük silahtır. Bu nedenle totaliter rejimler amaçlarına hizmet edecek yeni dile ihtiyaç duyar. Yeni dilin yaratılması iki amaca yöneliktir. Amaçlardan biri, oluşturulması gereken düşünce ve dünya görüşünü ifade etmek için bir araç yaratmak, ikincisi de, diğer düşünce biçimlerini olanaksız kılmaktır. Yeni dil, aynı anda hem iletişim, hem de baskı aracı olarak ortaya çıkar[2]. Merkezi dil politikasıyla sistemli bir şekilde düzenlenen totaliter dil, özel işlevler içeren repertuara

*Öğretim Görevlisi, Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, sadriyegunes@gmail.com.

[1] (Kupina) Купина, Надежда А., (1995): *Тоталитарный язык: словарь и речевые реакции*, Екатеринбург–Пермь, УГУ, s.161.

[2] (Geller) Геллер, Михаил: *Машина и Винтики. История формирования советского человека*, (1994), Москва: МИК, s. 234'de Orwell'den alıntılanmıştır.

E-ISBN 978-605-4735-49-5

sahiptir ve dayatmacı ideolojik etki altındadır. Totaliter dile örnek olarak faşist rejiminin sürdüğü dönemde Almanya, İtalya ve İspanya'da, komünist rejiminin sürmüş olduğu Sovyetler Birliği, Polonya ve diğer sosyalist devletlerde kullanılan diller gösterilebilir[3]. Örnek olarak verilen bu diller birbirinden farklı olsalar da, totaliter olmalarından dolayı birçok benzerlik göstermektedir. Verilen tanımlardan ve örneklerden, bir ülkenin rejimi ister faşist, ister komünist olsun, totaliter özellikler taşıdığında, kaçınılmaz olarak dili de totaliter özellikler taşıdığı sonucu ortaya çıkar.

Totaliter rejimlerde halkı manipüle etmede dilin kullanımı bilinen bir olgudur. Bu konu George Orwell'in *1984* ve Victor Klemperer 'in *LTI* adlı romanları başta olmak üzere birçok kitap ve makalede irdelenmiştir[4]. Orwuell[5] romanında totaliter sistemin kaçınılmaz kanununu "insanın dilini kontrol eden, bilincini de kontrol eder" ifadesiyle belirtmiş ve bu kontrolü sağlamak için oluşturulan dili "Newspeak" olarak adlandırmıştır.

Klemperer'e[6] göre Naziler, insan bilincini işleme ve gerçekliği dönüştürme aracı olarak dilin rolünü iyi anlamış ve iktidara gelir gelmez yeni dil oluşturmaya başlamışlardır. Klemperer Nazi rejiminin sürdüğü 12 yıl boyunca Almancada meydana gelen değişiklikleri gözlemlemiş ve incelemiştir. Bunun sonucunda, değişikliklerin tamamen dil politikasını yürüten parti organları tarafından belirlendiğini ifade etmiştir. Şekillenen yeni dilin özelliklerini yoksunluk, yani tüm karmaşık ve çok anlamlı sözcüklerin dilden çıkartılması, yazı dili ve sözlü dil arasındaki farkın kaldırılması, parti metinlerindeki yazı dilinin konuşma diline yansıması, sözcük değerlerinin ve kullanım sıklığının değişmesi, sözlüklerde hiyerarşinin yaratılması, sözcüklerin önemli, daha az önemli ve gereksiz olarak sınıflandırılması, gereksiz olanların kullanımdan aşamalı bir şekilde kaldırılması olarak sıralamıştır. Güncesinde yazar şöyle yazmıştır: "… Nazizm halkın bedeni ve kanına milyonlarca kez tekrarlanmak suretiyle dayatılan, mekanik ve bilinçsiz bir şekilde algılanan tek tek sözcüklerin, kalıpların, dil biçimlerin aracılığıyla nüfuz etti…".

Klemperer totaliter dilin oluşturulmasında "tek tek sözcüklerin" anlamlarının ve hazır kalıpların defalarca tekrarlanmasının önemini vurgular.

---

[3] Kupina, a.g.y., s.161.

[4] (Vejbitska) Вежбицка, Анна, (1993): "Антитоталитарный язык в Польше. Механизмы языковой самообороны", *Вопросы языкознания*, № 4, Москва, РАН ОЛЯ, ss. 107-125, s. 107.

[5] Vejbitska, a.g.y., ss.107-108. George Orwell'in Hitler Almanya'sı ve Sovyet Rusya'sında gelişen olaylardan esinlenerek yazdığı *1984* (*Nineteen Eighty Four*) adlı anti-ütopik, fantastik, hiciv romanı ilk olarak 1949 yılında basılmıştır. Türkiye'de *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* başlığıyla Nuran Akgören tarafından çevrilmiş ve 2001 yılında Can Yayınları tarafından basılmıştır.

[6] Geller, a.g.y., ss. 255-256. Alman filolog, yazar, gazeteci Victor Klemperer'in *LTI - Lingua Tertii Imperii: Notizbuch eines Philologen* adlı eseri 1947 yılında Berlin'de yayınlanmıştır. Eserin başlığı Türkçe'ye "Üçüncü Reich'ın Dili: Bir Filologun Not Defteri" ya da "Üçüncü Cumhuriyetin Dili" olarak aktarılmaktadır.

E-ISBN 978-605-4735-49-5

Sovyet dili incelendiğinde, Orwell ve Klemperer'in yapıtlarına konu olan totaliter dile ilişkin özelliklerin burada da geçerli olduğu görülmektedir.

2. Sovyet Dönemi Rusçasına İlişkin Genel Bilgiler

Tolstoy, Dostoevskiy, Gogol ve Puşkin gibi yazarların dili olan Rusça zengin bir dildir. Uzun geçmişinde belli tarihsel dönemlerde önemli değişimler geçirmiştir. Bu dönemlerden biri Ekim devriminin gerçekleştiği 1917 ve Sovyetler Birliği'nin dağıldığı 1991 yılları arasındaki Sovyet dönemi olarak adlandırılan dönemdir. 1917 Ekim Devriminden hemen sonra Rusça o kadar önemli değişimler geçirmiştir ki, kendine özgü bir semiyotik sistem olarak incelenmeye başlamıştır[7]. Bu dönemde özellikleri nedeniyle Rusça evrensel bir dile, 20. yüzyılın ikinci yarısında Esperanto'ya dönüşmüştür[8]. Sovyet döneminde Rusça uluslararası, devletlerarası iletişim ve Sovyet halkları arasında kültürel-ideolojik etkileşim dili olmuştur[9]. Sovyetler Birliği'nde ve diğer sosyalist devletlerde milyonlarca kişinin konuştuğu Rusçadaki uygulamalar bu blokta yer alan tüm halkaların dillerine de yansımıştır. Ayrıca Sovyetler Birliğinde yer alan tüm halkların dillerine binlerce Rusça sözcük, felsefe, toplumsal-siyasi, bilimsel ve teknik terimler, aynı zamanda Rusçalaşmış yabancı sözcükler de girmiştir.

Sovyet dönemindeki Rusça çok çeşitli şekillerde adlandırılmıştır. Bir ölçüde söz konusu dilin özelliklerini de yansıtan adlandırmaların bazıları şöyledir[10]: "язык тоталитарного общества" (totaliter toplumun dili), "советский "новояз" (Sovyet "yeni dili"), "советский язык"(Sovyet dili), "язык советского общества" (Sovyet toplumunun dili), "тоталитарный язык" (totaliter dil), "ложный язык" (yalan dili), "казенный язык" (devlet dili), "русский советский язык" (Rus Sovyet dili), "ритуальный язык"(protokol dili), "деревянный язык" (odun dili), "тоталитарный язык советской эпохи" (Sovyet döneminin totaliter dili), "тоталитарный язык в русском варианте" (totaliter dilin Rusça versiyonu), "советский вариант русского языка" (Rus dilinin Sovyet versiyonu), "язык тоталитарного советского общества" (totaliter Sovyet toplumunun dili), "язык лжи"(yalan dili), "жаргон власти" (iktidar jargonu) v.b.. Ancak alanyazında en çok Orwell'in kullandığı "Newspeak" sözcüğünün "новояз" şeklinde Rusça çevirisine rastlanmıştır.

---

[7] Zaslavsky, Victor ve Maria Fabris, (1982): "Лексика неравенства к проблеме развития русского языка в советский период", In: *Revue des études slaves*, Tome 54, fascicule 3, ss. 387-401, s.387.

[8] Geller, a.g.y., s. 259.

[9] Виноградов, В. В., (1961): "О культуре русской речи", *Русский язык в школе*, №3, ss.3-9.

[10] Васильев, Александр. Д., (2000): *Слово в телеэфире: Очерки новейшего словоупотребления в российском телевещании*, Красноярск, s.14.

E-ISBN 978-605-4735-49-5

Yeni Sovyet dilinin doğuşunu ilk olarak 1920'li yıllarda Rus yazarlarından Zamyatin[11] fark etmiştir. Daha sonra Zoşçenko[12], Platonov[13] ve Bulgakov[14] gibi yazarlar da bu olguyu gözlemlemişler ve yaklaşık olarak otuz yıl sonra Czeslaw Milosz'un[15] "логократия" (logokrasi) olarak adlandırdığı yeni sistemin ortaya çıkışını eserlerinde yansıtmışlardır[16]. Rusçada meydana gelen değişiklikler sadece edebî eserlere yansımamıştır, üzerine birçok araştırma da yayınlanmıştır. Sovyet dönemi Rusçasıyla ilgili olarak yapılan araştırmalar incelendiğinde açıkça görünüyor ki, Rusçanın Sovyetleştirilmesi olgusu başladığı andan itibaren gerek Sovyetler Birliği'nin içinde, gerekse dışında[17] önemli dilbilimcilerin ilgisini çekmiş ve bilimsel araştırmalarına konu olmuştur. Konuyu araştıran Sovyet dilbilimcilerini de iki gruba ayırmak mümkündür. Birinci gruba, çalışmalarını resmi Sovyet politikasıyla uyumlu bir şekilde sürdürmüş[18], diğer gruba ise bu politikaya karşıt olan ve o dönemde ülke dışına göç etmek zorunda kalan dilbilimci ve araştırmacıları[19] dahil edebiliriz. Sovyetler Birliği'nin 1991 yılında dağılmasından sonra konuyla ilgili araştırmalar aşırı derecede artmıştır.

Bilimsel anlamda ilk olarak Selişçev[20] devrim sonrası 1917-1926 yılları arasında Rus dilinde meydana gelen değişiklikleri gözlemlemiş ve farklı sözcüklere ve yeniliklere, ortak Rus edebî dili normlarından sapmalara, bu sapmaların kaynaklandığı koşullara ve doğurduğu sonuçlara

---

[11] (Zamyatin), Замятин, Евгений (1884-1937): 1920 yılında yazdığı *Мы* adlı anti-ütopik, hiciv romanında birey üzerinde uygulanan ağır totaliter kontrolü konu etmiştir.

[12] (Zoşçenko), Зощенко, Михаил (1895-1958): eserleri, özellikle de *Перед восходом солнца* yetkililerce Sovyet edebiyatına uygun bulunmamıştır, bu nedenle yazar baskı görmüştür.

[13] (Platonov), Платонов, Андрей (1899-1951): 1931 yılında kaleme aldığı *Впрок* adlı kitabından dolayı eleştirilere maruz kalmıştır ve baskı görmüştür.

[14] (Bulgakov), Булгаков, Михаил (1891- 1940): başlıca eseri 1929-1940 yılları arasında yazdığı *Мастер и Маргарита* adlı romanıdır.

[15] Czeslaw Milosz, (1911-2004): Polonyalı şair, 1980 yılında Nobel Edebiyat Ödülüne layık görülmüştür.

[16] Geller, a.g.y., s. 234.

[17] Örneğin, Mazon, André (1881–1967), (1920): *Lexique de la guerre et de la révolution en Russie.*

[18] Örneğin, (Ojegov) Ожегов, С. И., (1974): "Основные черты развития русского языка в Советскую эпоху", Ed. Ожегов, С. И.: *Лексикология. Лексикография. Культура речи*, Москва, ss. 20-36; (Panov) Панов, М. В., (1968): *Русский язык и советское общество*, 4. том, Москва.

[19] Örneğin, Карцевский, С. О., (1884-1955), (1923): *Язык, война и революция*, Берлин; Якобсон, Р. О., (1896-1982), (1921): *Новейшая русская поэзия. Набросок первый,* Прага; (Selişçev) Селищев, А. М., (1886- 1942), (1928): *Язык революционной эпохи. Из наблюдений над русским языком последних лет (1917—1926)*, Москва; (Fesenko ve Fesenko) Фесенко, А. ve Т. Фесенко, (1955): *Русский Язык при Советах*, Нью-Йорк.

[20] Selişçev, a.g.y., ss.3-25.

E-ISBN 978-605-4735-49-5

işaret etmiştir. Sovyet döneminin ilk yıllarında Rusçada yabancı dillerden sözcük ve söz dizimi alıntıları, aşırı derecede kısaltmaların, bürokratik terimlerin ve argo kullanımı, biçimbilimsel yeni oluşumlar, sözcüklerin bilinen, önceki anlamlarının değişimi, 1930'lu yılların ortasında ise çok sayıda dil kalıpların oluşumu görülmüştür.

3. Totaliter Dilin Oluşumunu Belirleyen Etkenler

Dil durağan bir varlık değildir, sürekli olarak dış-sosyal ve iç etkenlerin arasındaki etkileşime bağlı olarak değişir ve gelişir. Sosyal rejime, bilim ve teknik alanlarındaki gelişmelere ve başka farklı farklı nedenlere bağlı olarak dil hızlı bir şekilde gelişir, özellikle de en değişken öğesi olan sözcükler, her döneme bağlı olarak değişir[21]. Zaman içerisinde ortaya çıkan yeni olguların, kavramların ve nesnelerin adlandırılması için yeni sözcük ve sözcük öbekleri türetilir, ya da var olan eski sözcüklere yeni anlamlar yüklenir. Rusçanın doğal gelişimi birçok dilbilimcinin[22] araştırmalarına yansımıştır. Ancak Sovyet dönemi Rusçası daha çok, amaçlı yürütülen merkezi dil politikasına bağlı olarak değişmiştir. Sovyet totaliter dilini oluşturma sürecinde parti liderlerinin ve organlarının, sansür kurumlarının, partinin yönergelerine uygun eserler veren yazarların etkisi birinci sıradadır. Bu dili yaygınlaştırmada basının, televizyon ve radyo programlarının büyük katkısı vardır. Sovyet dili her seviyede ders kitaplarına, bilimsel çalışmalara, edebiyat eserlerine[23], hatta özel hayata bile girmiştir[24].

Totaliter dilin oluşumunda liderlerin katkısı Sovyet Rusçasının gelişim dönemlerinin sınıflandırılmasından da anlaşılmaktadır. Rus totaliter dilinin gelişiminde Stalin dönemi doruk noktadır, Gorbaçev'in iktidarda olduğu ve *perestrojka* olarak adlandırılan dönem ise düşüş dönemi olarak belirtilir[25]. Sovyet dilinin oluşturulmasında en etkili iki lider olarak Lenin ve Stalin gösterilmektedir. Dilbilimcilerin yaptıkları inceleme ve analizlere göre Lenin sözcüğün gücünün farkında olmuştur. Lenin'in siyasi söylem tekniği ve yarattığı yeni Sovyet dil modeli incelendiğinde, söylem yapılarında dar, somut ve güncel anlamı olan formül-slogan kullanma eğilimi görülmüştür. Lenin'in söylem modeli, anlamlarını kendisinin belirlediği sözcüklerden oluşur. Sözcük, formül-slogan hâlindeki yapının temelini oluşturur. Bu formülü okurların ve dinleyicilerin bilincine yerleştirmek için Lenin, kendine has bir kompozisyon geliştirmiştir. Daha ikna edici olduğu ve ardışıklık hissi yarattığı için söylem paragraflara bölünmüş, sonra dikkat çekmek için kompozisyonun önemli unsuru olarak tekrarlar kullanılmıştır. Fiiller her üç

[21] (Çukovskiy) Чуковский, Корней, (1962): *Живой как жизнь (Разговор о русском языке)*, Москва, Изд. ЦК ВЛКСМ "Молодая гвардия", http://vivovoco.astronet.ru/VV/BOOKS/LANG/LANG_6.HTM.
[22] Panov, a.g.y.; Ojegov, a.g.y..
[23] (Paustovskiy) Паустовский, Константин, (1960): "Живое и мертвое слово", *Известия* от 30 декабря 1960 года.
[24] Çukovskiy, a.g.y..
[25] Kupina, a.g.y., s. 161.

E-ISBN 978-605-4735-49-5

zamanda, yani geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanda kullanılmıştır. Örneğin, Lenin "быть" (olmak) fiilini "было, есть и будет" şeklinde; "налаживатся" (işler yoluna, düzene girmek) fiilini "отношения налаживаются, должны наладиться, будут налажены" şeklinde kullanmıştır. Bunun nedeni, dil ifadelerinde üç sayısının "çok" anlamını taşıması ve yapılan tekrarların sonuç çıkarma olarak algılanmasıdır. Böylece dinleyiciler ve okurlar seçim yapma olanağından mahrum bırakılmaktadır. Tek ve doğru olan karar ya da cevap kendilerine hazır bir şekilde verilmektedir. Parti lideri düşmanı adlandırma hakkına da sahip olmuştur. Lenin burada da model oluşturmuştur. Kendisine göre düşmanı ifade eden sözcük çarpıcı, akılda kalıcı, hüküm içermelidir. İlk icadı "меньшевики", daha sonra "отзовисты", "ликвидаторы" v.b. sözcükler olmuştur[26].

Stalin, Lenin'in en yetenekli varisi olarak gösterilmektedir. Sözcüğün ve sözcük üzerinde iktidarın anlamlarını en iyi derecede kavramış ve bunları en etkili şekilde kullanmıştır. Stalin, Lenin'in başlattığı işi tamamlayarak Sovyet dil modelini etkili bir dile, bilinç değiştirmeye yarayan büyük bir silaha dönüştürmüştür. İktidar savaşında Stalin sözcükleri kullanmada olağanüstü beceriler göstermiş, sloganı ve klişe formülü ana silaha çevirmiş ve her rakibi için slogan yaratmıştır. Stalin sloganları bizzat kendisi yaratmıştır. Örneğin, "кадры решают *все*!" (her şeye kadrolar karar verir); "человек - *самый* ценный капитал!" (insan en değerli kapitaldir). Bu sloganlar her zaman kesin sonucu bildirir: "решают *все"* (her şeye karar verir), "самый *ценный"* (en değerli), "самый *важный*" (en önemli). Stalin, Hitlerin kullandığı formülü benimsemiştir. Faşist döneminde Almanya'yı süsleyen "Adolf Hitler-bu zaferdir!" yazılı pankartlar Sovyetler Birliği'nde "Stalin nerede-zafer orada!" şeklini almıştır[27]. Stalin'in 1930'lu yılların sonunda belirlediği "kısa, öz ve açık" konuşma kuralları eğitim kitaplarına girmiştir[28], dil bilimi alanında yaptığı çalışmalar[29] dönemin Sovyet dilbiliminde ağırlık kazanmıştır.

Geller'e[30] göre oluşturulan totaliter Sovyet dilinde hiyerarşi ortaya çıkmıştır. Sovyet dilinin kutsal piramidi şu şekilde yaratılmıştır: siyasi söylem edebi söylemden daha önemli, liderin sözü memurun sözünden, memurun sözü işçinin sözünden daha önemli olmuştur. Liderin sözü kutsallaştırılmış, evrensel ve mutlak özelliğe bürünmüştür. İnsanların hayatı, hatta devletin kaderi bile Şaman büyülü sözlerine benzeyen bu sözlere bağlı olmaya başlamıştır. Sovyet dili asla sorgulayan bir dil olmamıştır. İktidarın istediği bilinç dışı tepkiyi yaratmak için otoriter, onaylayan, yanıtlayan bir

[26] Geller, a.g.y., ss. 238-239.
[27] Geller, a.g.y., s. 243.
[28] Богданов, Константин, (2008): "Риторика ритуала. Советский социолект в этнолингвистическом освещении", *Антропологический Форум*, №8, ss. 300-337, s. 323. http://anthropologie.kunstkamera.ru/index_01/.
[29] Stalin'in *Марксизм и языкознание* başlıklı çalışması 1951 yılında *Правда* gazetesinde yayınlanmıştır.
[30] Geller, a.g.y., s. 243.

E-ISBN 978-605-4735-49-5

dil olmuştur. Sovyet Rusçasına bu özelliklerin kazandırılmasında sansürün rolü tartışılmazdır.

Ekim Devriminin onuncu gününde sansürle ilgili genelge yayınlanmış, 1918 yılında komünizm yanlısı olmayan gazete ve dergiler kapatılmıştır, çünkü ancak kıyaslama olanağının olmadığı bir ortamda yeni dil oluşturulabilir ve "klişelerle düşünme" kazandırılabilir. 1922 yılında hayata geçirilen sansür kurumu "Главлит"[31] sürekli gelişen devasa bir kontrol mekanizmasına dönüşmüştür. Ancak sansür, Sovyet yazarını, ressamını ve sanatçısını çevreleyen sadece dış daire durumunda olmuştur. Otosansür ise iç daire şeklinde düşünülebilir ve yarattığı etkileri çok daha ağır olmuştur[32].

Sansürün alışagelmiş görevi yasaklamak ve neyin yazılmamasını gerektiğini belirtmektir, ancak Sovyet sansürü değişik bir işlevi de yerine getirmiştir, yani neyin ve nasıl yazılacağını belirleme. Sovyet dilinde örnek söylem vardır, bu da liderin söylemidir. Neyin doğru ve neyin yanlış olduğu, ne yapılabilir ve ne yapılamaz kesin olarak bilinir. Sansür ve sansürün hizmetinde olan dilbilimciler tarafından sözlükler düzenli olarak kontrol edilir. "Doğru olmayan" sözcükler sözlüklerden, hatta şarkılardan bile çıkartılır, tamamen yok olur ya da yanına "устаревшие" (eski) ibaresi ilave edilir[33]. Sovyet toplumunda dine karşı mücadele dil üzerinde baskı uygulama şeklinde de yapılmıştır. Dinle ilgili terimler söz varlığının kıyısına çekilmiş, ya da Sovyet dönemi dil sözlüklerinde din terimlerinin yanına "религ. иозное" (dini) "церк. овное" (kilise) ibareleri konulmuştur[34].

4. Sovyet Dilinde Bazı Uygulama Örnekleri

Sovyet Rusçası sistemli bir şekilde oluşturulmuştur. 1917 Ekim devriminden sonra Rusçada meydana gelen yeniliklerden biri kısaltma yoluyla sözcük türetmedir. Sovyet sistemiyle birlikte ortaya çıkan yeni kavram ve nesnelere bağlı olarak türetilen yeni sözcükler o kadar çoğalmış ki sürekli kısaltma yapma gereksinimi doğmuştur. Kısaltma yöntemi üretkenlik kazanmış, dilin tüm alanlarına yayılmıştır. Dil söz varlığı içerisinde özel bir sınıf oluşturan kısaltmalar, önce parti ortamında belirlenmiş, sonra askeri ve sivil hayatta da kullanıma girmiştir[35].

Fesenko ve Fesenko[36] dönemin Rus dilinde en göze çarpan ve belirli ölçüde tamamen yenilik sayılan kısaltma yoluyla türetilen sözcüklere ve

---

[31] "Главлит"in açılımı şöyledir: Главное управление по делам литературы и издательства (Edebiyat ve yayıncılık işleri genel idare başkanlığı).
[32] Geller, a.g.y., s. 227.
[33] Geller, a.g.y., s. 247 ve s. 255.
[34] Скляревская, Г. Н., (2001): "Слово в меняющемся мире: Русский язык начала XXI столетия: Состояние, проблемы, перспективы.", *Исследования по славянским языкам*. № 6, Сеул, s.177-202), http://www.philology.ru/linguistics2/sklyarevskaya-01.htm.
[35] Ojegov, a.g.y..
[36] Fesenko ve Fesenko, a.g.y., s. 173.

E-ISBN 978-605-4735-49-5

kısaltmanın nedenlerine şöyle işaret etmişlerdir: "Bir yandan hayat ve konuşma hızı kısa ve öz olmayı gerektirir, diğer yandan dil, yığınla oluşmuş yeni sözcüklerden şişmiştir. Bu nedenle ortaya çıkan yeni sözcükler, devrimin hızlı konuşma stiline ayak uydurmak amacıyla acımasızca kısaltılmaya başlamıştır". Fesenko ve Fesenko[37], Lenin'in yeni toplumsal düzene ilişkin yaptığı, "Sovyetler+ elektrikleşme = komünizm" şeklindeki imgesel tanımına dayanarak Sovyet dönemindeki Rus dilinde görülen siyasallaşma sürecinin ve kısaltma yönteminin dile yansımasını imgesel olarak şöyle ifade etmişlerdir: "Siyasallaşma+ kısaltma = Sovyet dili".

Fesenko ve Fesenko[38], Stalin kültünün sonucu ortaya çıkan klişe ifadelere değinmişlerdir. Stalin'i tanımlayan ve yaygın bir biçimde kullanılan ifadelerden bazıları şöyledir: "отцу народов" (halkların babası), "мудрому вождю и учителю" (bilge lidere ve öğretmene), "великому полководцу революции" (devrimin büyük komutanına). Bir başka yaygın uygulama "Stalin" sözcüğünün isimlerle birlikte sıfat olarak kullanılmaya başlaması ve bu isimlere "en iyi" ya da "olumlu" anlamını katmasıdır. Örneğin: "Сталинская забота о человеке" (insana karşı Stalin özeni), "под солнцем Сталинской конституции" (Stalin anayasasının güneşi altında), "Сталинская премия" (Stalin ödülü), "Сталинский бюджет" (Stalin bütçesi). Bir başka uygulama rejime ilişkin her alanda büyüklük, devasalık ifade eden sözcüklerin ve ifadelerin kullanımıdır. Örneğin, "огромные достижения" (devasa kazanımlar), "небывалый колоссальный рост" (görülmemiş muazzam büyüme), "невиданные перспективы" (görülmemiş perspektifler), "неслыханный расцвет" (duyulmamış gelişim).

Yukarıda çok kısa bir şekilde verilen bu uygulamalar okura sadece fikir verme açısından ele alınmıştır.

5. Tepki Olarak Anti-totaliter Dilin Oluşumu ve İkidillilik

Vejbitska'ya[39] göre totaliter devlette dile dayalı olarak yürütülen manipülasyon resmi totaliter dili üretir. Resmi dil de karşıt, anti-totaliter dilin ortaya çıkmasına neden olur. Konuşma ve "halk" dili olan karşıt dil bir dilsel öz savunma, dil tepkisidir. Resmi alanlarda geçerli olan devletin resmî dil kuralları ve bireysel, özel alanlarda geçerli olan "doğaçlama iletişim" kuralları arasında tam bir karşıtlık söz konusudur, bu da totaliter/anti-totaliter şeklinde ikidilliliğe (diglossi) yol açar. Karşıt dil "esir alınan halka rahatlama ve özgürlük hissi veren" gizli sözcükler ve ifadeler içerir. Gizli dil, propaganda ile "beyin yıkamaya karşı bir milli öz savunmadır", korkuları yenmeye, milli kimliği ve içsel özgürlüğü korumaya yarar.

[37] Fesenko ve Fesenko, a.g.y., s. 25.
[38] Fesenko ve Fesenko, a.g.y., ss. 30-31.
[39] (Vejbitska) Вежбицка, Анна, (1990): "Антитоталитарный язык в Польше: механизмы языкового сопротивления": *Language in Society*, том 19, № 1, ss. 1-59.

E-ISBN 978-605-4735-49-5

Zaslavskiy ve Fabris[40], sansürün etkisiyle gelişen süreçler sonucunda resmî ve özel dil alanlarındaki davranışlarda çok keskin bir ayrımın ortaya çıktığını ve bu nedenle de Sovyet Rus dilinde siyasi ikidilliliğin meydana geldiğini ifade etmişlerdir. Paustovskiy'in ifadesiyle Sovyet döneminde birçok kişi birini evde, diğerini de resmî alanlarda kullanmak olmak üzere iki dile sahip olmuştur. Ancak gerçek Rusçadan çok uzaklaştırılmış gördüğü resmî dille ilgili olarak "bu dile sadece en acımasız düşmanımız Rusça diyebilir"[41] sözünü söylemiştir.

Totaliter devlette dil alanında görünen öz savunma, ülke hayatında var olan katı siyasi kontrol nedeniyle açıkça ifade edilemeyen duygu, tutum ve fikirleri yansıtmak amacıyla yaratılan yeni ifade biçimlerinden oluşmaktadır[42]. Totaliter dile karşıt olan ifade biçimleri çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bazı örnekler verilecek olursa, halkın Sovyet Rusçasında oluşturulan kısaltmaları farklı şekilde açımlaması, ya da kendi kısaltmalarını oluşturması gösterilebilir. Örneğin, Stalin ve Stalin sonrası dönemlerde birçok kişi sürgüne ve hapishanelere gönderilmiştir. Bu kişiler, giderek yerleşen totaliter Sovyet diline karşı bir tepki olarak kendi dilini geliştirmeye çalışmışlardır. Bu çaba kısaltma alanında da görülmüştür. Hapishane argosunda yer alan bazı kısaltmalar şöyledir: ***АСА*** (антисоветская агитация/*sovyet karşıtı propaganda*), ***КРА*** (контрреволюционная агитация/*devrim karşıtı propaganda*); ***АСВ3*** (антисоветский военный заговор/*sovyet karşıtı askeri komplo*).

Dilin iktidarı olarak açıklanan "logokrasi" kavramı, merkezi dil politikasıyla sözcükleri, anlamları ve gerçekliği değiştirerek oluşturulur. Büyük bir güce sahiptir ve ona direnmek çok zordur. Canlı dilin direnmesi nedeniyle kuşkusuz Sovyet dili ve halkın canlı dili arasında savaş gerçekleşmiştir. Bu savaşta hicvin payı önemlidir[43], ancak bu konu başka bir araştırmada ele alınabilir.

6. Sonuç

1917-1991 yılları arasında sürmüş olan Sovyet döneminde oluşan ve oluşturulan Rusçanın genel özeliklerine ve uğradığı değişimlere kısaca değindik. Kendine has özelliklere, insan tiplerine, fikirlere sahip olan Sovyet döneminin dilini incelemek pek çok açıdan önemlidir. Örneğin, dil tarihi, anlam bilimi, ruhdilbilim, sosyoloji, siyaset tarihi, edebiyat tarihi, çeviri. Genel çizgiler içerisinde kalan bu çalışma çok yönlü genişletilebilir. Sovyet Rusçasını dilbilimin alt alanları, edebiyata ve okul kitaplarına yansıması, Sovyet dönemindeki eserlerin ve basın materyallerinin Türkçeye çevirisi

[40] Zaslavskiy ve Fabris, a.g.y., s. 395.
[41] Paustovskiy, a.g.y..
[42] Vejbitska (1993), a.g.y., s.108.
[43] Geller, a.g.y., ss. 262-264. Örneğin, А. Солженицын, В. Максимов, Ю. Домбровский, Г. Владимов gibi yazarlar hicivden yararlanmışlardır ve bu nedenle eserleri yetkililerce resmi Sovyet edebiyatının dışında tutulmuştur.

E-ISBN 978-605-4735-49-5

açısından ele almak mümkündür. Sovyet Rusçasının diğer sosyalist devletlerin dillerini etkileme derecesini ve alanlarını araştırmak başka ilginç bir konudur. Komünizmin sona ermesiyle totaliter Sovyet Rusçası, yerini posttotaliter olarak adlandırılan Rusçaya bıraktı. Yine dilde hızlı, köklü ve başka araştırmalara konu olmaya başlayan değişimler meydana geldi. Ancak Sovyet Rusçasının etkileri hala devam etmektedir.

Kaynakça

БОГДАНОВ, Константин, (2008): "Риторика ритуала. Советский социолект в этнолингвистическом освещении", *Антропологический Форум*, №8, ss. 300-337, http://anthropologie.kunstkamera.ru/index_01/.

(ÇUKOVSKİY) ЧУКОВСКИЙ, Корней, (1962): *Живой как жизнь (Разговор о русском языке)*, Москва, Изд. ЦК ВЛКСМ "Молодая гвардия", http://vivovoco.astronet.ru/VV/BOOKS/LANG/LANG_6.HTM

(FESENKO ve FESENKO), ФЕСЕНКО А., Т. ФЕСЕНКО, (1955): *Русский Язык при Советах*, Нью-Йорк.

(GELLER) ГЕЛЛЕР, Михаил, (1994): *Машина и Винтики*. *История формирования советского человека*, Москва, МИК.

(KUPİNA) КУПИНА, Надежда А., (1995): *Тоталитарный язык: словарь и речевые реакции*: Екатеринбург – Пермь, УГУ.

(OJEGOV) ОЖЕГОВ, С. И. (1974): "Основные Черты Развития Русского Языка в Советскую Эпоху. Лексикология. Лексикография.", *Культура речи,* Москва, ss. 20-36.

(PAUSTOVSKİY) ПАУСТОВСКИЙ, Константин, (1960): "Живое и мертвое слово", *Известия* от 30 декабря 1960 года.

(SELİŞÇEV) СЕЛИЩЕВ, А.М. (1928): *Язык революционной эпохи. Из наблюдений над русским языком последних лет (1917—1926)*, Москва.

СКЛЯРЕВСКАЯ, Г. Н. (2001): "Слово в меняющемся мире: Русский язык начала XXI столетия: Состояние, проблемы, перспективы.", *Исследования по славянским языкам*, № 6, Сеул, ss. 177-202. http://www.philology.ru/linguistics2/sklyarevskaya-01.htm.

E-ISBN 978-605-4735-49-5

ВАСИЛЬЕВ, Александр. Д., (2000): *Слово в телеэфире: Очерки новейшего словоупотребления в российском телевещании*, Красноярск.

(VEJBITSKA) ВЕЖБИЦКА, Анна, (1990): "Антитоталитарный язык в Польше: механизмы языкового сопротивления": *Language in Society*, том 19, № 1, ss. 1-59.

(VEJBİTSKA) ВЕЖБИЦКА, Анна, (1993): "Антитоталитарный язык в Польше. Механизмы языковой самообороны", *Вопросы языкознания*, № 4, Москва: РАН ОЛЯ, ss. 107-125.

ВИНОГРАДОВ, В. В., (1961): "О культуре русской речи", *Русский язык в школе*, №3, ss. 3-9.

ZASLAVSKY, Victor ve Maria FABRİS, (1982): "Лексика неравенства к проблеме развития русского языка в советский период", In: *Revue des études slaves*, tome 54, fascicule 3, ss. 387-401.